

3

Presidentinvaaliehdokkaiden ominaisuudet ja ehdokasvalinta

Jaakko Hillo, Mikko Mattila & Åsa von Schoultz

Johdanto

Sitä, miten äänestäjät valitsevat omat ehdokkaansa vaaleissa on tutkittu perinteisesti kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä voidaan tarkastella, miten äänestäjän omat ominaisuudet vaikuttavat hänen ehdokasvalintaansa. Tällöin analysoidaan esimerkiksi sitä, miten äänestäjän ikä, sukupuoli, poliittiset arvot tai asenteet vaikuttavat siihen, kehen ehdokkaaseen hänen valintansa äänestyskopissa kohdistuu. Tätä tutkittiin erityisesti tämän kirjan edeltävässä luvussa 2. Vaihtoehtoisesti tarkastelu voidaan kääntää myös itse ehdokkasiin, koska tietysti myös ehdokkaiden ominaisuudet vaikuttavat äänestäjien valintaan. Tässä luvussa keskitytään tähän lähestymistapaan.

Politiikan tutkimuksessa ehdokkaiden ominaisuuksien vaikutuksesta äänestäjiin käytetään usein käsitettä ehdokkaan henkilökohtaisista ääniä houkuttelevista ominaisuuksista (englanniksi *vote earning attributes*) (katso esimerkiksi Carey & Shugart 1995; Helimäki & von Schoultz 2024). Näillä ominaisuuksilla viitataan kunakin ehdokkaan sellaisiin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joiden avulla he pyrkivät erottautumaan kilpailevista ehdokkaista ja sitä kautta houkuttelemaan ääniä itselleen. Presidentinvaalissa tällaisia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi ehdokkaan sukupuoli, koulutus, ulkopoliittinen kokemus tai vaikkapa kyky toimia johta-

jana. Lisäksi erityisesti Yhdysvaltain presidentinvaaleissa on huomattu, että henkilövaaleissa ehdokkaiden luonteenpiirteillä tai persoonallisuustekijöillä voi olla merkittävä rooli äänestäjien päätöksissä (King 2002; Holian & Prysby 2014). Tällaisia vaikuttavia henkilökohtaisia tekijöitä ovat esimerkiksi äänestäjien käsitykset ehdokkaiden pätevyydestä, karismaattisuudesta tai luotettavuudesta (esimerkiksi Miller ym. 1986).

Tässä luvussa tarkastelemme kansalaisten arvioita kevään 2024 presidentinvaalin yhdeksästä ehdokkaasta ja sitä, miten nämä arviot vaikuttivat heidän ehdokasvalintaansa. Ensin tutkimme, miten äänestäjät arvioivat ehdokkaita yhtäältä heidän yleisen miellyttävyytensä kannalta ja toisaalta erilaisten hyviin poliittisiin päätöksentekijöihin liitettävien ominaisuuksien osalta (osaavuus, tehokkuus, empaattisuus, luotettavuus). Lisäksi tarkastelemme, miten kansalaiset perustelivat päätöstään olla äänestämättä tiettyjä ehdokkaita. Luvun loppupuolella analysoimme tarkemmin, miten ehdokkaiden ominaisuudet vaikuttivat ehdokasvalintaan vaalien ensimmäisellä kierroksella. Tarkastelussa ovat mukana ehdokkaiden sukupuoli ja ikä, puoluetusta, kokemus politiikasta, luonteenpiirteet sekä heidän yleiset arvonsa. Tämä analyysi perustuu kyselyn avulla toteutettuun koeasetelmaan (ns. *conjoint survey experiment*), joka mahdollistaa ehdokasvalintaan vaikuttavien tekijöiden luotettavan vertailun.

Tämän luvun analyysit perustuvat aineistoihin, jotka on kerätty Helsingin yliopiston kansalaisbarometrin avulla (Helsingin yliopiston kansalaisbarometri: Presidentinvaalikysely 1–3). Kansalaisbarometri (www.kansalaisbarometri.fi) on online-paneeli, joka on ollut toiminnassa vuodesta 2023 ja joka koostuu noin 3000 satunnaisesti rekrytoidusta vastaajasta, joiden ikä on 18–80 vuotta. Analyysissa vastaukset on tarpeen mukaan painotettu koulutuksen, alueen, sukupuolen, iän ja äänestyskäyttäytymisen mukaan niin, että ne ovat mahdollisimman edustavia äänestysikäisten suomalaisten osalta. Barometrin virhemarginaali 1 200–1400 vastaajalla on noin ± 2.6 – 2.8 prosenttia 95 prosentin luottamusvälillä. Tämän luvun analyysit perustuvat kolmeen eri kyselyyn, joista ensimmäinen toteutettiin 01.12.2023–10.12.2023, toinen 28.12.2023–8.1.2024 ja kolmas juuri ennen toisen kierroksen äänestystä 2.2.2024–10.2.2024.

Miten kansalaiset arvioivat ehdokkaiden ominaisuuksia?

Luvun aluksi tarkastelemme sitä, miten kansalaiset arvioivat presidentinvaalin ensimmäisen kierroksen yhdeksää ehdokasta ja myöhemmin toiselle kierrokselle päässeitä Alexander Stubbia ja Pekka Haavistoa. Suomessa presidentinvaaleja on tutkittu suhteellisen vähän, mutta ulkomaiset, etenkin Yhdysvalloissa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että ehdokkaiden henkilökohtaiset ominaisuudet ovat vaikuttaneet merkittävästi siihen, miten äänestäjät heihin suhtautuvat. Tulosten mukaan äänestäjien näkemykset presidenttiehdokkaiden luonteenpiirteistä tai pätevyydestä (esimerkiksi empaattisuus tai kyvykkyys) ovat vaikuttaneet vaalitulok-

siin (Holian & Prysby 2014). Myös tutkimukset esimerkiksi Australiasta ja Ruotsista ovat osoittaneet, että sellaiset ominaisuudet kuin ehdokkaan johtamiskyky, luotettavuus ja kyky empatiaan ovat tärkeitä äänestäjille (Ohr & Oscarsson 2013). Myös ehdokkaiden sukupuoleen liittyvillä ennakkoluuloilla voi olla merkittävä vaikutus äänestysvalintoihin (Conroy ym. 2020). Koska ehdokkaiden määrä presidentinvaaleissa on pieni verrattuna muihin vaaleihin, on tärkeää tarkastella myös äänestäjien negatiivista suhtautumista ehdokkaisiin (Christenson & Weisberg 2019). Äänestäjä voi joskus päätyä äänestämään ehdokasta ”pienimmän pahan” -logiikan avulla eli siksi, että tällä ehdokkaalla on tarjolla olevista ehdokkaista vähiten sellaisia ominaisuuksia, jotka äänestäjä kokee negatiivisiksi.

Tarkastelumme alkaa analyysillä, jossa tutkimme vastaajien käsityksiä presidenttiehdokkaiden kyvystä empaattisuuteen, luotettavuudesta, osaamisesta ja tehokkuudesta. Aikaisemman kansainvälisen tutkimuksen mukaan juuri nämä ominaisuudet ovat äänestäjien mielestä relevantteja poliittisten tehtävien kannalta (Kinder 1986; Ohr & Oscarsson 2013). Kyselyssämme asiaa mittaava kysymys oli muotoiltu seuraavalla tavalla: *Kuinka empaattisina/luotettavina/osaavina/tehokkaina päätöksentekijöinä pidät ehdokkaita? Kerro mielipiteesi asteikolla 0–10, jolla 0 tarkoittaa "ei lainkaan empaattisena" ja 10 "erittäin empaattisena"*.

Taulukossa 3.1 on esitetty kansalaisten ehdokasarvioiden painotetut keskiarvot. Taulukon ensimmäinen ominaisuus, empatia, viittaa äänestäjien näkemykseen siitä, miten ehdokkaat pystyvät asettamaan itsensä toisten asemaan. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että kyky empatiaan on ominaisuus, jonka äänestäjät useimmiten liittävät tiettyihin puolueisiin, esimerkiksi demokraattipuolueeseen Yhdysvalloissa, tai tiettyihin politiikan alueisiin, kuten kansalaisten hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin (Holian & Prysby 2014). Lisäksi empaattisuus on usein liitetty erityisesti nais ehdokkaisiin (Johnson & Williams 2020). Sellaiset ominaisuudet kuten tehokkuus, integriteetti ja vahva johtajuus ovat puolestaan piirteitä, jotka liitetään Yhdysvalloissa Republikaanipuolueen ehdokkaisiin (Holian & Prysby 2014). Osaamista tai uskotavuutta koskevissa arviossa ei yleensä ole havaittu merkittäviä puolueisiin liittyviä eroja.

Edellä kuvatut havainnot ovat ainakin osittain relevantteja myös suomalaisia presidenttiehdokkaita tarkasteltaessa. Esimerkiksi empaattisuudessa äänestäjät näkevät ehdokkaiden välillä selkeitä eroja. Pekka Haavistoa pidettiin empaattisimpana ehdokkaana (6,42), mutta myös Li Andersson, Sari Essayah ja Jutta Urpilainen saivat ulottuvuudella positiivisia arvioita. Monet miespuoliset ehdokkaat saivat kohtalaisen matalat arviot tällä ulottuvuudella. Jussi Halla-aho (3,90), Harry Harkimo (3,97) ja Mika Aaltola (4,42) koettiin ehdokkaista vähiten empaattisiksi. Tehokkuuden osalta ei vaikuta siltä, että suomalaiset äänestäjät arvioisivat ehdokkaiden välillä olevan järjestelmällisiä sukupuolieroja vastaavalla tavalla kuin Yhdysvaltain presidentinvaaleissa, joissa erityisesti Republikaanien miesehdokkaat koetaan vahvoina johtajina. Suomalaisten vastauksissa Harkimo (5,06) ja Aaltola (4,98) pärjäsivät huonoiten tehokkuutta arvioitaessa, kun taas Stubb (6,55) ja Haavisto (6,09) olivat tällä ulottuvuudella arvioissa kärjessä.

Taulukko 3.1 Arviot ehdokkaiden ominaisuuksista neljällä ulottuvuudella (kaikkien vastaajien keskiarvot).

	Empaattinen	Luotettava	Osaava	Tehokas
Aaltola	4,42	4,73	4,65	4,98
Andersson	5,95	5,51	5,46	5,54
Essayah	5,63	5,69	5,05	5,13
Haavisto	6,42	6,17	6,78	6,09
Halla-aho	3,90	4,95	5,70	5,84
Harkimo	3,97	4,30	4,32	5,06
Rehn	5,40	6,08	6,44	5,98
Stubb	5,31	5,67	6,84	6,55
Urpilainen	5,59	5,41	5,76	5,60

Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 28.12.2023 – 7.1.2024.

Luotettavuuden suhteen ehdokkaiden välillä oli jonkin verran eroa. Pekka Haavisto (6,17) ja Olli Rehn (6,08) koettiin luotettavimpina, kun taas Harry Harkimo, Mika Aaltola ja Jussi Halla-aho jäivät taas hännille. Erot luotettavuudessa olivat tosin empaattisuutta pienemmät. Li Andersson, Sari Essayah, Jutta Urpilainen ja Alexander Stubb olivat luotettavuudessa keskikastia.

Kun ehdokkaiden osaamista arvioitiin, parhaat arviot saaneiden kärki muuttui. Alexander Stubb koettiin ehdokkaista osaavimmaksi (6,84), mutta myös Pekka Haaviston (6,78) ja Olli Rehnin (6,44) keskimääräiset arviot olivat korkeita. Harry Harkimo ja Mika Aaltola pitivät tällä ulottuvuudella taas perää, kun taas naisehdokkaat ja Jussi Halla-aho olivat arvioissa keskikastia.

Vaikuttaa siltä, että kaikkien ominaisuuksien kohdalla miesehdokkaiden joukossa on enemmän vaihtelua kuin naisehdokkailla, jotka arvioidaan jokaisella ominaisuudella keskikastiin. Vaikka jonkin verran vaihtelua jokaisen ominaisuuden osalta on havaittavissa, on kuitenkin keskimääräisten arvioiden vaihteluväli loppujen lopuksi suhteellisen kapea ja kaikkien ehdokkaiden kaikkien ominaisuuksien keskiarvot sijoittuvat noin neljän ja seitsemän välille. On kuitenkin hyvä huomata, että kun kansalaisarvioita tarkastellaan vastaajan sukupuolen mukaan, on arvioissa huomattavasti enemmän vaihtelua.

Taulukossa 3.2 esitetään vastaajien arviot ehdokkaista jaoteltuna vastaajan sukupuolen mukaan. Erot siinä, miten naiset ja miehet arvioivat ehdokkaita ovat huomattavia. Taulukko osoittaa, että naisvastaajat yleisesti arvioivat ehdokkaita selvästi positiivisemmin kuin miehet. Tämä havainto sopii yhteen aikaisemman tutkimuksen kanssa: naisvastaajat tapaavat arvioida puoluejohtajia anteliaammin kuin miesvastaajat, etenkin jos arvioinnin kohteena on nainen (von Schoultz 2024, Kosiara-Pedersen & Hansen 2015). Tämä havainto koskee kaikkia arvioitavia ominaisuuksia ja melkein kaikkia ehdokkaita myös tässä kyselyssä. Jussi Halla-aho on kuitenkin merkittävä poikkeus. Miehet arvioivat Halla-ahon huomattavasti empaattisemmaksi, luotettavammaksi, tehokkaammaksi ja osaavammaksi kuin naisvastaajat. Sukupuolierot Halla-ahon arvioissa olivat selkeitä myös vuoden 2019 eduskuntavaalitutkimuksessa, jossa Halla-ahoa arvioitiin Perussuomalaisten puoluejohtajan

ominaisuudessa (von Schoultz ym. 2020). Myös Haaviston arvioissa on merkittäviä sukupuolieroja. Naiset arvioivat Haavistoa huomattavasti miehiä positiivisemmin. Haaviston arviot ovat kuitenkin miestenkin keskuudessa hyvin positiivisia suhteessa muihin ehdokkaisiin. Harry Harkimon ja Mika Aaltolan arvioissa on ainoastaan hyvin pieniä eroja vastaajan sukupuolen mukaan.

Taulukko 3.2 Arviot ehdokkaiden ominaisuuksista ja sukupuolierot (t-testi).

Ominaisuus	Ehdokas	Miehet	Naiset	Ero	p-arvo
Empaattinen	Aaltola	4,33	4,61	0,28*	0,04
	Andersson	5,66	6,88	1,22***	0,00
	Essayah	5,51	5,87	0,36*	0,01
	Haavisto	6,14	7,26	1,12***	0,00
	Halla-aho	3,82	3,24	-0,59***	0,00
	Harkimo	3,86	3,98	0,12	0,36
	Rehn	5,54	5,87	0,32**	0,01
	Stubb	5,42	5,74	0,32*	0,02
	Urpilainen	5,60	6,29	0,7***	0,00
Luotettava	Aaltola	4,94	5,07	0,13	0,39
	Andersson	5,15	6,94	1,78***	0,00
	Essayah	5,77	6,08	0,31*	0,04
	Haavisto	5,84	7,42	1,58***	0,00
	Halla-aho	5,23	4,48	-0,75***	0,00
	Harkimo	4,27	4,42	0,15	0,27
	Rehn	6,37	6,89	0,53***	0,00
	Stubb	5,91	6,55	0,64***	0,00
	Urpilainen	5,43	6,53	1,1***	0,00
Tehokas	Aaltola	4,95	5,20	0,25	0,06
	Andersson	5,15	6,79	1,64***	0,00
	Essayah	5,07	5,56	0,5***	0,00
	Haavisto	5,84	7,27	1,43***	0,00
	Halla-aho	6,04	5,84	-0,2	0,17
	Harkimo	5,07	5,16	0,08	0,55
	Rehn	6,22	6,58	0,35**	0,00
	Stubb	6,62	7,21	0,59***	0,00
	Urpilainen	5,46	6,54	1,08***	0,00
Osaava	Aaltola	4,81	4,90	0,09	0,52
	Andersson	5,09	6,65	1,56***	0,00
	Essayah	4,98	5,45	0,47**	0,00
	Haavisto	6,54	8,06	1,52***	0,00
	Halla-aho	5,95	5,62	-0,33*	0,04
	Harkimo	4,27	4,32	0,05	0,73
	Rehn	6,75	7,07	0,32**	0,01
	Stubb	6,95	7,54	0,6***	0,00
	Urpilainen	5,73	6,77	1,04***	0,00

Taulukossa ehdokasarvioiden keskiarvot sukupuolittain ja t-testi näiden erojen tilastollisesta merkitsevyydestä *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$. Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 28.12.2023 – 7.1.2024.

Kun toiselle kierrokselle päässeet ehdokkaat olivat selvillä, kysyimme kansalaisbarometrissa, miten vastaajat arvioivat jatkoon päässeitä Alexander Stubbia ja Pekka Haavistoa joidenkin lisäominaisuuksien kannalta (taulukko 3.3). Pyysimme vastaajia arvioimaan heidän älykkyyttään, rehellisyyttään, harkitsevaisuuttaan ja näkemystä siitä, välittääkö ehdokas vastaajan kaltaisista ihmisistä ("ehdokas välittää minunlaisistani ihmisistä"). Kuten ensimmäisen kierroksen arvioissa, saavat molemmat toisen kierroksen ehdokkaat hyvät arviot vastaajilta. Molemmat arvioitiin älykkäiksi, eikä tällä ulottuvuudella heidän välillään ollut tilastollisesti merkitsevää eroa. Kolmella muulla arvioinnin ulottuvuudella sai Haavisto Stubbia korkeammat arviot. Suurin ero oli väitteen "hän välittää minunlaisistani ihmisistä" -väitteen kohdalla, jossa Stubb sai Haavistoa huomattavasti alhaisemmat arviot. Tämä liittyy jo taulukossa 3.1 todettuun eroon äänestäjien näkemyksessä näiden kahden ehdokkaan empatiakyvystä. Myös harkitsevuuden ja rehellisyyden osalta Haavisto sai selkeästi Stubbia paremmat arviot.

Taulukko 3.3 Vastaajien arviot toisen kierroksen ehdokkaiden älykkyydestä, rehellisyydestä, harkitsevaisuudesta ja välittämisestä (keskiarvot).

Ominaisuus	Alexander Stubb	Pekka Haavisto	p-arvo	N
Älykäs	7,610	7,527	0,163	1175
Rehellinen	5,963	6,798	0,000	1175
Harkitseva	6,554	7,541	0,000	1175
Välittää minunlaisista	5,105	6,527	0,000	1175

Ehdokasvertailun *p-arvo* perustuu *t-testiin*. Vastaukset painotettu. Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 2.2.2023 – 9.2.2024.

Kuinka paljon näillä vastaajien arvioilla oli sitten merkitystä äänestäjien todellisille valinnoille vaalissa? Tulosten mukaan toiselle kierrokselle päätyneet ehdokkaat Alexander Stubb ja Pekka Haavisto saivat yleisesti korkeat arviot kaikkien tutkittujen ominaisuuksien osalta. Näin voidaan olettaa, että arvioilla on ainakin jossain määrin merkitystä kansalaisten äänestysvalintojen kannalta. Hyvät arviot eivät kuitenkaan sinänsä takaa hyvää äänisaalista. Esimerkiksi naisehdokkaat saivat myös kohtalaisen korkeat arviot, mutta varsinaisessa ensimmäisen kierroksen vaalissa he eivät suoriutuneet niin hyvin kuin näiden arvioiden perusteella olisi voinut olettaa. Analyysi osoittaa myös, että lähes kaikilla kyselyn arviointiulottuvuudella Haavisto oli äänestäjien arvioissa Stubbia vahvempi (erityisesti empaattisuudessa ja muista ihmisistä välittämisestä). Tästä huolimatta Stubb voitti vaalin. Tämä kuvaa sitä, miten vaalien lopputulokseen vaikuttavat monet tekijät ja harvoin vaalien ratkaisu liitty mihinkään yksittäiseen tapahtumaan tai ehdokkaiden yksittäisiin piirteisiin.

Miksi äänestäjät jättivät äänestämättä kutakin ehdokasta?

Edellä tarkastelimme, miten vastaajat arvioivat ehdokkaista pääosin positiivisten ominaisuuksien kannalta. Seuraavaksi muutamme näkökulmaa ja tutkimme syitä, miksi äänestäjät ilmoittivat jättävänsä äänestämättä tiettyjä ehdokkaita. Näin voimme paremmin kuvata tekijöitä, jotka ohjaavat äänestyskäyttäytymistä ja tarjota kansalaismielipiteen pohjalta selityksiä sille, miksi äänestäjät eivät valinneet tiettyjä ehdokkaita näissä presidentinvaaleissa. Osio on jaettu kahteen osaan. Ensimmäisessä käsittelemme syitä sille, miksi kansalaiset jättivät äänestämättä tiettyjä ehdokkaita presidentinvaalien ensimmäisellä kierroksella. Jälkimmäisessä osiossa keskitymme presidentinvaalin toisen kierroksen ehdokasvalintaan.

Vaalien alla äänestäjille tarjotaan tietoa ehdokkaista usein kyllästymiseen asti, minkä vuoksi äänestäjien voi olla haastavaa hallita kaikkea tietoa ja tehdä sen pohjalta perusteltuja valintoja. Äänestäjillä onkin siksi tapana yksinkertaistaa päätöksentekoa: he nojaavat yksinkertaisiin vihjeisiin tai ”oikopolkuihin” äänestyspäätöksiä tehdessä (Lau & Redlawsk 2006). Näin säästyy aikaa ja vaivaa päätöstä tehdessä. Yksi selkeimmistä ehdokkaista kertovista vihjeistä on hänen puoluetustansa. Presidentinvaaleissa puolueet ovat kuitenkin pienemmässä roolissa kuin esimerkiksi eduskuntavaaleissa, mikä voi liittyä siihen, että kampanjat haluavat korostaa ehdoikkaansa roolia kansaa yhdistävänä ja puoluepolitiikan yläpuolella olevana toimijana. Ehdokkailla saattaa jopa olla kannustin etäännyä puolueestaan houkutellakseen äänestäjäkuntaa yli puoluerajojen. Tätä strategiaa käyttivät Olli Rehn, Pekka Haavisto ja Mika Aaltola vuoden 2024 vaaleissa olemalla valitsijayhdistysten nimeämiä ehdokkaita. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteivät ideologia ja ehdokkaiden puoluejäsenyydet olisi merkittäviä tekijöitä (Achen & Bartels 2017). Puoluetusta kertoo ehdokkaan arvomaailmasta, kun taas etenkin johtajakokemus puoluepolitiikassa ja kokemus ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla ovat väistämättä tärkeissä rooleissa ehdokasta valittaessa.

Presidentinvaalit ovat kuitenkin henkilökeskeiset, mikä tarkoittaa, että yksittäiset ehdokkaiden ominaisuudet ovat todennäköisesti äänestäjille tärkeämpiä kuin muissa Suomen vaaleissa, joissa ehdokkaissa on huomattavasti enemmän valinnanvaraa (Isotalus & Borg 2007). Tutkimus äänestäjien käyttämisestä nyrkkisäännöistä eli heuristiikoista ehdokkaan valinnassa on nykyään nopeasti kehittyvä tutkimusala. Tutkimuksen valossa on selvää, että äänestäjien valintoihin vaikuttavat monenlaiset ehdokkaaseen liittyvät seikat, kuten ehdokkaiden sukupuoli, ikä tai muut sosiodemografiset ominaisuudet (Campbell & Cowley 2014; Helimäki ym. 2023), persoonallisuuspiirteet (Chen ym. 2012), ulkonäkö (Berggren ym. 2017) ja poliittiset näkemykset (Arnesen ym. 2019). Lisäksi ehdokkaan kumppani välittää tietoa ehdokkaan seksuaalisesta suuntautumisesta, jolla jotkin äänestäjät kokevat olevan symbolista arvoa (Pitkin 2016). Missä määrin ja miten kutakin ominaisuutta arvioidaan, riippuu kuitenkin äänestäjien omista piirteistä, kuten iästä, sukupuolesta, sekä koulutustasosta (Haider-Markel & Bright 2014; Bailey ym. 2017).

Kaikki nämä ominaisuudet ja ehdokkaiden näkemykset välittävät erityyppistä informaatiota ehdokkaista ja siten ne vaikuttavat joko suorasti tai epäsuorasti äänestäjien valintoihin. Siksi tarkastelemme seuraavaksi syitä sille, miksi äänestäjät jättävät valitsematta tiettyjä ehdokkaita, mikä on luonteva lähtökohta tarkasteltaessa äänestäjien ehdokkaksiin mahdollisesti kohdistuvia ennakoasenteita. Keskitymme seuraaviin piirteisiin: ehdokkaiden sukupuolen ja puolisoiden merkitykseen, johtamistaitoihin, kokemukseen, puoluetastaan, suoriutumiseen väittelyissä, sekä kykyyn yhdistää kansaa.

Kysymykset syistä olla äänestämättä ehdokkaita kerättiin osana meneillään olevaa sarjaa Helsingin yliopiston Kansalaisbarometrin avulla tehtäviä kokeellisia tutkimuksia, joissa analysoidaan ehdokasvalintaa koskevia sosiaalisia toivottavuusharhoja (englanniksi *social desirability bias*). Koska kokeellisessa tutkimuksessa tarvitaan aina vertailukohdaksi joukko vastaajia, joilta on tarkasteltavaa asiaa kysytty suoraan, esitimme satunnaistetulle kolmasosalle vastaajista kysymykset sellaisenaan. Tämän takia ensimmäinen tämän osion analyysi perustuu kyselyn osaotokseen, joka on pienempi kuin edellä.

Vastaajille arvioitaviksi annettuja ehdokkaita satunnaistettiin kokeellista tutkimusta varten, mutta myös siksi, että yhdeksän ehdokkaan usean ominaisuuden arviointi voi olla yhdelle vastaajalle raskasta ja se mahdollisesti johtaisi heikentyneeseen kyselyn laatuun ja vastaamisten keskeytyksiin. Seuraavassa analyysissä jokaista ehdokasta on kuitenkin arvioinut noin 80–400 satunnaistettua vastaajaa. Tämä tarkoittaa, että etenkin yksittäisten ehdokkaiden arvioinnissa ei pidä tehdä liian pitkälle meneviä päätelmiä. Arviot ovat kuitenkin yhtä lailla edustavia kuin aikaisemmassa osiossa, mutta niissä on aikaisempaa suurempaa tilastollista epävarmuutta. Tulosten pohjalta pystyy kuitenkin hyvin muodostamaan kokonais kuvan syistä jättää äänestämättä ehdokkaita ja havaitsemaan merkittävästi poikkeavia vastauksia. Kyselyn sisällä satunnaistetun noin 400 vastaajan osalta virhemarginaali on noin ± 4.9 prosenttia 95 prosentin luottamusvälillä.

Ehdokkaiden hylkäämisperusteet ensimmäisellä kierroksella

Ensimmäistä kierrosta edeltävässä kyselyssä esittelimme vastaajille kysymysoSION, joka käsittelee syitä olla äänestämättä ehdokkaita. Osio alustettiin näin: ”Presidentinvaaleissa on monia syitä äänestää tai olla äänestämättä ehdokkaita. Seuraavassa osiossa käsittelemme syitä, joiden vuoksi äänestäjät jättävät äänestämättä ehdokkaita. Pyydämme sinua arvioimaan kolmea ehdokasta”. Vastaajille esitetty varsinainen kysymys kuului: ”Arvioi seuraavaksi alla olevia mahdollisia syitä ja kerro, vaikuttavatko ne päätökseesi olla äänestämättä ehdokasta.” Vastaajille esitetyt syyt olivat:

Ehdokkaan sukupuoli

Ehdokkaan puoluetasta

Ehdokas ei vaikuta hyvältä johtajalta

Ehdokkaan puoliso

Ehdokas ei ole suoriutunut hyvin vaaliväittelyissä

Ehdokkaan kokemuksen puute

Ehdokas ei yhdistä kansaa

Jokaisen mahdollisen syyn kohdalla vastausvaihtoehdot olivat *"ei vaikuta päätökseeni"* (0) ja *"vaikuttaa päätökseeni"* (1). Yksittäiset vastaukset eivät siis kerro, miten tärkeä eri ominaisuus on yksittäiselle vastaajalle, vaan ainoastaan sen, että ominaisuudella vaikutus vastaajan ehdokasvalintaan.

Yksittäisiä syitä tarkastellessa vastaajat eivät suoraan kysyttäessä mainitse, että ehdokkaan sukupuoli olisi ollut kovinkaan monelle syy hylätä ehdokkaita (taulukko 3.4). Olli Rehn erottuu yllättäen hieman joukosta, mutta suuren virhemarginaalin takia tästä ei kannata tehdä erityisiä päätelmiä. Kokonaisuudessaan ehdokkaan sukupuoli ei siis vaikuta olevan merkittävä valintakriteeri.

Puoluetaustalla oli ehdokasvalinnan kannalta ymmärrettävästi merkittävä rooli. Jussi Halla-aho on ehdokkaista useimmiten jätetty valitsematta viittaamalla nimenomaan hänen puoluetaustansa. Kuten voi olettaa, Mika Aaltolan arvioissa puolestaan on puolueen merkitys pienin, koska hänellä ei vielä tässä vaiheessa ollut varsinaista puoluetaustaa. Monet vastaajat ovat toki itse esimerkiksi julkisen keskustelun ja vaalikonevastausten perusteella pyrkineet asettamaan hänetkin puoluepolitiikan kartalle.

Taulukko 3.4 Osuus vastaajista, jotka kokivat tietyn ominaisuuden syynä päätökseen olla äänestämättä tiettyä ehdokasta.

Ehdokas	Sukupuoli	Puoluetausta	Ei vaikuta hyvältä johtajalta	Puoliso	Vaaliväittelyt	Kokemuksen puute	Ei yhdistä kansaa
Stubb	0,07	0,48	0,54	0,11	0,38	0,39	0,53
Aaltola	0,03	0,25	0,81	0,04	0,60	0,83	0,64
Rehn	0,13	0,42	0,58	0,10	0,53	0,41	0,61
Halla-aho	0,04	0,68	0,76	0,05	0,34	0,52	0,86
Urpilainen	0,05	0,52	0,60	0,05	0,41	0,53	0,56
Harkimo	0,02	0,52	0,78	0,13	0,48	0,82	0,82
Haavisto	0,07	0,47	0,50	0,35	0,31	0,28	0,51
Essayah	0,06	0,59	0,66	0,05	0,42	0,62	0,68
Andersson	0,03	0,53	0,55	0,05	0,34	0,59	0,63

Osuus vastaajista, jotka kertovat eri mahdollisten ominaisuuksien "vaikuttavan päätökseeni" olla äänestämättä kyseistä ehdokasta. Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 28.12.2023 – 7.1.2024.

Vastaajien mielestä johtamistaito oli osa-alue, jonka perusteella he hylkäsivät monia ehdokkaita. Yli puolet vastaajista valitsi jokaisen ehdokkaan kohdalla puutteellisen johtamistaidon syyksi olla äänestämättä juuri tätä ehdokasta. Pekka Haavistoa jätettiin äänestämättä tällä kriteerillä vähiten. Samoin Alexander Stubbia ja Li Anderssonia jätettiin keskimääräistä harvemmin äänestämättä viittaamalla heidän puutteelliseen johtamistaitonsa. Mika Aaltola, Harry Harkimo ja Jussi Halla-aho hylättiin useimmiten viittaamalla heidän puutteellisiin johtamistaitoihinsa.

Yleisesti ottaen puolisoitten rooli ei ollut kovinkaan merkittävä vastaajien ehdokasvalinnassa verrattaessa sitä muihin vastausvaihtoehtoisissa annettuihin ominaisuuksiin. Pekka Haavisto kuitenkin erottuu selkeästi joukosta, mikä todennäköisesti voi liittyä vastaajien negatiiviseen suhtautumiseen seksuaalisiin vähemmistöihin poliittisissa johtotehtävissä (Hillo ym. 2024; European Commission, Directorate-General for Communication 2019). Ehdokkaiden puolisoista kysyminen seksuaalisen suuntautumisen sijaan heijastaa tapaa, jolla äänestäjät tekevät päätelmiä ehdokkaiden seksuaalisuudesta: epäsuorien vihjeiden, kuten puolison esiintymisten tai mediassa nähtyjen kuvien ja juttujen perusteella. Samantapaista epäsuoraa lähestymistapaa on hyödynnetty myös aiemmassa tutkimuksessa (Magni & Reynolds 2024). Lisäksi lähestymistapa tarjoaa vertailukohdan heteroseksuaalisten puolisoitten merkitykselle ehdokasarvioissa. Oros on kuitenkin pieni, mikä hankaloittaa ehdokkaiden luotettavaa tilastollista vertailua. Suuresta virhemarginaalista huolimatta ero muihin ehdokkaisiin puolisoikysymyksessä on merkittävä. Todennäköisyys että tällainen ero nais- ($\chi^2 = 80.573$, $df = 1$, $p < 0.001$) ja miespuolisten ($\chi^2 = 76.644$, $df = 1$, $p < 0.001$) ehdokkaiden koottuihin keskiarvoihin johtuisi satunnaisesta vaihtelusta on häviävän pieni.

Ehdokkaiden pärjääminen vaaliväittelyissä oli vähemmän tärkeä kriteeri heidän äänestämättä jättämiselle kuin ehdokkaiden puoluetusta tai näkemys heidän johtamistaidoistaan. Pekka Haavistoa, Jussi Halla-aho ja Li Anderssonia jätettiin äänestämättä vähintään vaaliväittelyiden perusteella, kun taas suoriutuminen vaaliväittelyissä mainittiin keskimääräistä useammin syynä olla äänestämättä Mika Aaltola ja Olli Rehniä. Ehdokkaan puutteellisen kokemuksen merkitys ehdokasvalintaan on väittelyitä suurempi ja näissä arvioissa on myös suurta ehdokaskohtaista vaihtelua. Pekka Haavistoa on harvemmin jätetty äänestämättä tällä perusteella, kun taas Mika Aaltola politiikan ulkopuolelta tulleen ehdokkaana hylättiin usein juuri puutteelliseen kokemukseen viitaten. Arvioitu kokemuksen puute oli usein myös Harry Harkimon kohdalla äänestämättä jättämisen syy.

Taulukon viimeinen kriteeri, kyky kansan yhdistämiseen, on selkeästi ollut suomalaisille äänestäjille tärkeässä roolissa ehdokasta valitessa. Jussi Halla-ahon ja Harry Harkimon valitsematta jättäminen on perusteltu useimmiten viittaamalla heihin kansaa jakavina ehdokkaina. Todettakoon myös, että kukaan ehdokkaista ei tälläkään ominaisuudella saanut suomalaisten enemmistön sympatioita. Jopa toiselle kierrokselle edenneiden ehdokkaiden Pekka Haaviston ja Alexander Stubbin kohdalla yli puolet vastaajista näki heidät kansaa jakavina ehdokkaina.

Kun tarkastelee edellä mainittuja syitä olla äänestämättä tiettyjä ehdokkaita sukupuolittain, ilmenee ettei johtamistaidoissa, vaaliväittelyssä esiintymisillä, kansan yhdistämisellä ja sukupuolella ollut merkittäviä eroja nais- ja miespuolisten ehdokkaiden välillä (taulukko 3.5).

Taulukko 3.5 Ehdokkaiden hylkääsytyt: keskiarvot sukupuolittain (N=404).

Arviointikriteeri	Miesehdokkaat	Naisehdokkaat
Sukupuoli	0,051	0,046
Puolueusta	0,407	0,549
Ei vaikuta hyvältä johtajalta	0,595	0,602
Puoliso	0,085	0,051
Vaaliväittelyt	0,399	0,394
Kokemuksen puute	0,504	0,583
Ei yhdistä kansaa	0,593	0,623

Osuus vastaajista, jotka kertovat eri mahdollisten ominaisuuksien "vaikuttavan päätökseni" olla äänestämättä kyseistä ehdokasta. Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 28.12.2023 – 7.1.2024.

Kokemuksen puute oli kuitenkin hieman useammin syy hylätä nais- kuin miesehdokkaat, mikä on hieman yllättävää, kun ottaa huomioon, että kaikilla naisehdokkailla oli kokemusta sekä ministerinä että omien puolueidensa puheenjohtajina toimimisesta. Tälle erolle voi olla osasyynä, että naisehdokkaat eivät olleet profiloituneet vahvasti nimenomaan ulkopoliittikkaan liittyvissä tehtävissä.

Merkittävin ero sukupuolten välisessä tarkastelussa on puolueusta. Miespuolisten ehdokkaiden osalta vain reilun 40 prosentin osuus vastaajista koki puolueustan olevan syy olla äänestämättä näitä ehdokkaita, kun taas naisehdokkaiden osalta vastaava osuus oli noin 55 prosenttia. Tähän luultavasti vaikutti se, että Li Anderson ja Sari Essayah olivat pienempien ja siten yleisesti vähemmän suosittujen puolueiden ehdokkaita.

Ehdokkaiden hylkäämisperusteet toisella kierroksella

Toista kierrosta edeltävässä Kansalaisbarometrin aallossa tutkimme tarkemmin, mitkä tekijät liittyivät siihen, miten äänestäjät valitsivat toiselle kierrokselle päässeiden Alexander Stubbin ja Pekka Haaviston välillä. Vastaajia oli yhteensä 1254. Tällä kertaa pyysimme vastaajia, jotka kertoivat äänestävänsä Stubbia, arvioimaan omia syitä olla äänestämättä Haavistoa ja puolestaan Haavistoa äänestävien arvioida syitä sille, miksi he eivät äänestäneet Stubbia. Ne vastaajat, jotka arvioivat Stubbia, eivät siis äänestäneet häntä eli olivat aikaisemmin kyselyssä joko ilmoittaneet aikeistaan äänestää Haavistoa, ilmoittaneet aikovansa äänestää tyhjää tai ilmoittaneet, etteivät aio äänestää lainkaan. Vastaavasti Haavistoa arvioineet vastaajat olivat ilmoittaneet, että eivät äänestä häntä eli olivat Stubbin kannattajia tai eivät äänestäneet laisinkaan (tai äänestävät tyhjää).

Koska toisella kierroksella oli vain kaksi ehdokasta, oli kyselyyn mahdollista lisätä uusia äänestämättä jättämiseen liittyviä syitä. Koska tässä vaiheessa kansalaisille oli oletettavasti syntynyt jo kohtalaisen kattava käsitys ehdokkaiden kampanjoista, arvoista ja poliittisista näkemyksistä, lisäsimme vastausvaihtoehtoiksi ehdokkaiden näkemykset ulko- ja sisäpolitiikasta sekä heidän kampanjoistaan ja arvopohjasta. Lisäsimme myös kysymyksen ehdokkasiin liitetyistä menneistä poliittisista kohuista.

Vastaajat saivat ensin seuraavan alustuksen: "Seuraavaksi haluamme ymmärtää, miksi jätit äänestämättä tai aiot jättää äänestämättä toista tai molempia ehdokkaita toisella kierroksella." Sitten vastaajaa pyydettiin arvioimaan "seuraavat syyt päätökseesi olla äänestämättä Alexander Stubbia/Pekka Haavistoa toisella kierroksella", jonka jälkeen ominaisuudet listatiin. Vastausvaihtoehdot olivat "ei vaikuta lainkaan", "vaikuttaa kohtuullisesti", "vaikuttaa erittäin paljon".

Taulukko 3.6 näyttää prosenttiosuudet niistä vastaajista, jotka vastasivat "vaikuttaa erittäin paljon" esitettyihin syihin olla äänestämättä ehdokkaita. Tilastollisesti merkittävät erot ehdokkaiden välillä voi nähdä *p*-arvoista.

Taulukko 3.6 Osuudet vastaajista, jotka ovat vastanneet "vaikuttaa erittäin paljon" syihin olla äänestämättä Stubbia tai Haavistoa.

Ominaisuus	Alexander Stubb (%)	Pekka Haavisto (%)	p-arvo
Puoluetusta	32,4	37,9	0,043
Johtajuus	32,1	26,6	0,034
Vaaliväittelyt	8,0	5,5	0,076
Sisäpolitiikka	27,9	21,4	0,007
Ulkopolitiikka	36,2	34,7	0,595
Kokemuksen puute	20,4	11,5	0,000
Arvot	50,9	43,9	0,013
Kampanja	11,3	3,9	0,000
Ei yhdistä kansaa	38,8	25,1	0,000
Puoliso	3,1	40,5	0,000
Kohut	19,4	34,3	0,000
Sukupuoli	1,4	2,8	0,076

Tilastollisesti merkittävät erot perustuen kahta osuutta vertailevaan Z-testiin. Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 2.2.2023 – 9.2.2024.

Ehdokkaiden edustamat arvot olivat kummankin ehdokkaan kohdalla useimmiten raportoitu syy olla äänestämättä heitä. Myös ehdokkaiden puoluetusta, puuttuva kyky kansan yhdistämiseen, näkemykset ulkopoliitikasta, johtajuudesta ja sisäpoliittiset näkemykset olivat yleisiä syitä päätyä äänestämään kilpailevaa ehdokasta tai olla äänestämättä kokonaan. Vähiten merkitystä oli sukupuoli, mikä ei ole yllättävää koska molemmat ehdokkaat olivat miehiä. Myöskään vaalitentit eivät olleet merkittävässä osassa ehdokkaiden arviointia.

Arvioissa oli kuitenkin myös selkeitä eroja ehdokkaiden välillä. Ainoat ominaisuudet ehdokkaiden välillä, joissa osuuksissa vastauksista ei ole havaittavissa tilastollisesti merkittäviä eroja olivat ulkopoliittiset näkemykset, vaaliväittelyt ja sukupuoli. Pekka Haaviston kannattajat kokivat Alexander Stubbin merkittävästi kansaa enemmän jakavampana ehdokkaana kuin Stubbin kannattajat Haaviston. Jopa 38,8 prosenttia Stubbia äänestämättä jättäneistä koki, että se, että Stubb ei heidän mielestään yhdistä kansaa, vaikutti erittäin paljon heidän äänestyspäätöksensä. Haavistolla vastaava luku oli 25,1 prosenttia. Puoliso oli puolestaan monelle selkeä syy olla valitsematta Haavistoa. Peräti 40,5 prosenttia äänestäjistä, jotka eivät äänestäneet Haavistoa, ilmoittivat puolison vaikuttaneen erittäin paljon heidän äänestyspäätök-

seensä. Vastaava luku Stubbin puolison osalta oli vain 3,1 prosenttia. Myös menneet poliittiset kohut olivat 34,3 prosentille Haavistoa äänestämättä jättäneille syy hylätä tämä ehdokas. Vastaava luku Stubbin osalta oli 19,4 prosenttia.

Lopuksi vaikuttaa siltä, että ehdokkaiden kampanjoilla oli yllättävän vähän merkitystä toisen kierroksen äänestyspäätöksissä. Ainoastaan noin 11,3 prosenttia Alexander Stubbia äänestämättä jättäneistä kertoo kampanjan vaikuttaneen erittäin paljon heidän äänestyspäätökseensä. Pekka Haaviston osalta vastaava luku on 3,9 prosenttia, mikä eroaa tilastollisesti merkitsevästi Stubbin kampanjaan vaikutuksesta. Presidenttiehdokkaiden kampanjoilla vaikuttaisi siis olevan suhteellisen pieni vaikutus vaalien toisen kierroksen äänestysvalintoihin, mutta toisaalta toisen kierroksen kamppailut presidentinvaaleissa ovat usein hyvinkin tasavahvoja, jolloin myös pienillä eroilla voi olla ratkaiseva merkitys.

Yleisellä tasolla kahden kärkiehdokkaan vertailun pohjalta voidaan todeta, että vaikka usein vaalien alla korostettiin, että vastakkain oli kaksi monella tapaa samantyyppistä, samantapaisia arvoja edustavaa, kokenutta ulkopoliitiikan osaajaa, niin kansalaisten arvioissa syistä jättää äänestämättä toista ehdokasta nousee esille myös hyvin selkeitä eroja, joilla on hyvin todennäköisesti ollut merkitystä myös lopulliseen äänestyspäätökseen. Kyky yhdistää kansaa, ehdokkaiden puoliset ja menneet poliittiset kohut olivat vastaajien keskuudessa ne syyt, joissa erot ehdokkaiden välillä olivat suurimmat. Monet kokivat Alexander Stubbin kansaa jakavana ehdokkaana, kun taas Haavistoa jätettiin äänestämättä puolisoon ja kohuihin viitaten. Joidenkin vastaajien negatiiviset asenteet homoseksuaalisutta kohtaan selittänee ainakin osin huomattavan eron arvioissa puolisoitten merkityksestä. Myös menneet poliittiset kohut nousivat vahvemmin esille Haaviston arvioissa. Emme barometris-
sa esitettyssä kysymyksessä täsmentäneet mistä kohuista oli kyse, mutta molemmilla ehdokkailla on pitkän poliittisen uransa aikana ollut kohuja, josta on paljon uutisoitu ja jotka ovat voineet jäädä kaivertamaan äänestäjien mieleen.

Ehdokkaiden ominaisuudet ja ehdokasvalinta

Aikaisemmin tässä luvussa tutkimme, miten suomalaiset arvioivat presidentinvaalin ensimmäisen ja toisen kierroksen ehdokkaita. Nämä tarkastelut antoivat osviittaa siitä, minkälaisia ominaisuuksia kansalaiset arvostivat ehdokkaissa ja heidän syistään olla äänestämättä tiettyjä ehdokkaita. Näin arviot mahdollistavat äänestäjien valintaprosessiin vaikuttavien tekijöiden tarkastelun, mutta ongelmana on, että arvioita ei ole suoraan yhdistetty äänestysvalintaan. Tällöin vastaaja voi kertoa arvostavansa useitakin erilaisia ehdokkaan ominaisuuksia, mutta näiden ominaisuuksien paino äänestyspäätöstä tehdessä jää kuitenkin epäselväksi. Esimerkiksisuurin osavastaajistavarmaankin arvostaa sekä osaavuutta, tehokkuutta että rehellisyyttä ehdokkaissa, mutta näistä vastauksista ei suoraan selviä, mitä ominaisuutta he painottavat eniten tehdessään omaa äänestyspäätöstään. Vastaa-

vasti voi olla monia syitä jättää äänestämättä ehdokkaita, mutta on vaikea arvioida, millä syyllä on lopulta ratkaiseva merkitys äänestyspäättöksen kannalta.

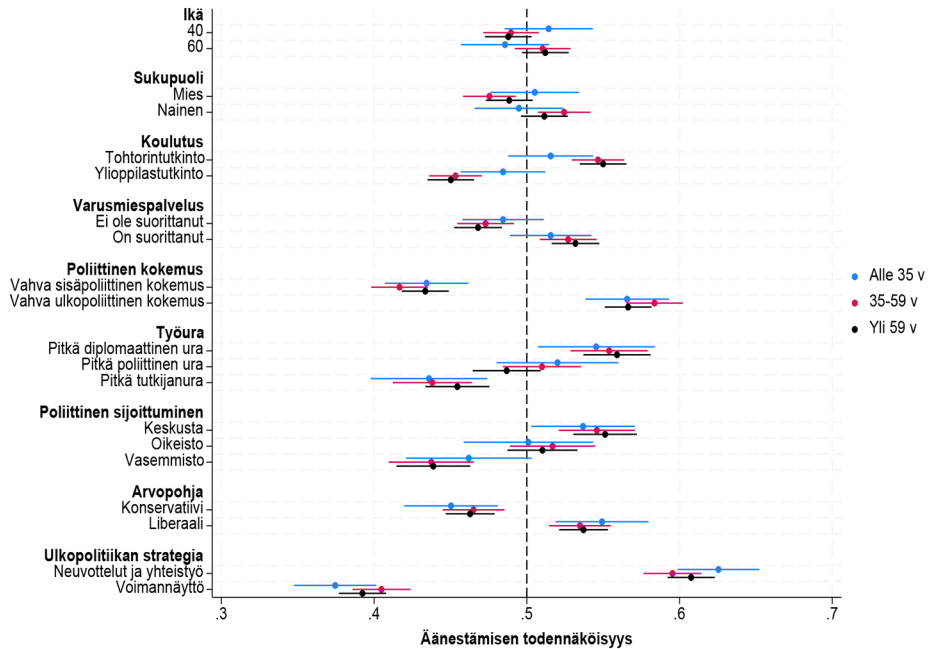
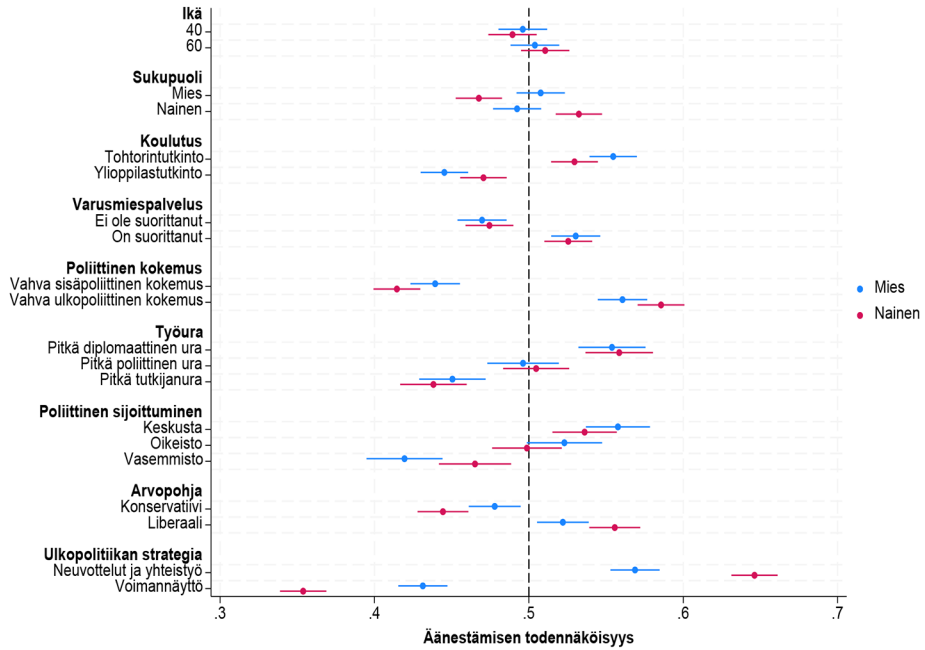
Tämän takia käytämme seuraavaksi niin sanottua conjoint-menetelmää, joka pystyy yhdistämään äänestäjien eri ulottuvuuksien arvioinnin suoraan heidän ehdokasvalintaansa. Tämä menetelmä kuuluu kyselytutkimusten avulla tehtävien kokeellisten analyysien ryhmään. Näillä kokeellisilla menetelmillä on useita etuja verrattuna perinteisempiin kyselytutkimuksiin, joissa tyypillisesti kaikille vastaajille esitetään samat kysymykset. Ongelmana tällaisessa kyselyssä on, että vastaajien valintoihin voivat vaikuttaa useat muut tekijät, joista vain osa voi olla kyselyssä mitattuja (esimerkiksi vastaajan ikä tai sukupuoli), mutta ei kaikki. Koska kaikkia mahdollisia tekijöitä ei voida mitata tai edes tunnistaa, jää löydettyjen yhteyksien kausaalinen luonne perinteisissä poikkileikkausaineistoihin perustuvissa kyselyissä aina epävarmaksi. Kyselyiden avulla tehdyt kokeet yhdistävät sekä kyselyiden että koeasetelmiin perustuvien tutkimusten hyvät puolet (Mutz 2011; Hainmueller ym. 2014). Perinteisesti yhteiskuntatieteissä tehdyt kokeet ovat perustuneet pieniin ja epäedustaviin otoksiin (esimerkiksi joukko opiskelijoita), mutta laajat kyselyt pohjautuvat satunnaisesti valittuihin vastaajiin, jotka paremmin kuvastavat koko väestön piirteitä. Koska kyselyt nykyään perustuvat tietotekniikan käyttöön, on vastaajilta kysyttävien asioiden satunnainen muuntelu helppoa, mikä taas mahdollistaa koeasetelman käytön.

Conjoint-menetelmässä vastaajille annetaan erilaisia satunnaistettuja valintatilanteita ja heitä pyydetään valitsemaan annetuista vaihtoehtoista heille mieluisin. Käytännössä tässä tapauksessa Helsingin yliopiston kansalaisbarometrin vastaajille esitettiin joukko satunnaistettuja ehdokasprofiileita, joista heitä pyydettiin valitsemaan se ehdokas, jota he annetuista vaihtoehdosta äänestäisivät. Koska vastaajalle vaihtoehtoisiksi annetut ehdokasprofiilit olivat satunnaisesti valittu, muistuttaa asetelma satunnaiskoetta. Tämä mahdollistaa sen, että tuloksia arvioitaessa ei tarvitse huolehtia muista mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä tai muuttujista, koska niiden vaikutus on vastaajien valintatilanne satunnaistamalla eliminoitu.

Käytännössä kokeet tehtiin Kansalaisbarometrin kahdessa ensimmäisessä presidentinvaaliin liittyvässä kyselyaallossa. Kummassakin kyselyssä kullekin vastaajalle esitettiin kaksi satunnaisesti koostettua ehdokasprofiilia ja vastaajan tuli valita näistä kahdesta se, jota hän mieluummin äänestäisi. Tämä valintatilanne toistettiin (eri ehdokasprofiilein) neljä kertaa kullekin vastaajalle kummassakin kyselyssä. Ensimmäisessä kyselyssä keskityttiin ehdokkaiden yleisiin ominaisuuksiin, kuten koulutukseen, kokemukseen tai poliittiseen asemoitumiseen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella. Toisessa kyselyssä keskityttiin enemmän ehdokkaiden kampanjan keskeiseen arvopohjaan ja heidän henkilökohtaisiin luonne- tai johtajaominaisuuksiinsa. Kysymyksissä ei liitetty vastaajille esitettyjä ehdokasprofiileja kehenkään tiettyyn ehdokkaaseen, mutta luultavasti kyselyn aikana ehdokkaaksi varmistuneet tai sellaisiksi todennäköisesti tulevat olivat vastaajien mielessä valintoja tehdessä, mikä tulee ottaa huomioon tuloksia tulkitessa.

Ensimmäisen conjoint-analyysin tulokset ovat esitetty kuviossa 3.1. Kuvion vasemman laidan ominaisuudet viittaavat vastaajille esitettyjen ehdokkaiden ominaisuuksiin ja pallot kuviossa esittävät mallin perusteella lasketun äänestystodennäköisyyden kyseisen ominaisuuden omaavalle ehdokkaalle. Viivat pallon ympärillä osoittavat äänestämistodennäköisyyden 95 prosentin luottamusvälin. Lisäksi kuviossa on tarkasteltu, eroaako eri ominaisuuksien vaikutus äänestyspäätökseen sukupuolen (kuvion yläosa) ja ikäryhmän mukaan (kuvion alaosa). Esimerkiksi kuvion yläosa näyttää, että miesäänestäjillä todennäköisyys äänestää ehdokasta, jolla on tohtorintutkinto, on noin 55 prosenttia kun taas vastaavasti todennäköisyys äänestää ehdokasta, jolla korkein koulutusaste on ylioppilastutkinto, on 45 prosenttia. Myös naisvastaajat arvostavat enemmän tohtorintutkintoa, mutta erot heillä ovat hiukan pienemmät (53 ja 47 prosenttia).

Koulutuksen lisäksi äänestäjät arvostivat erityisesti kokemusta ulkopoliittikan alalta ja työkokemusta diplomatian alalta valitessaan ehdokkaansa. Sen sijaan tutkijanuraan perustuva kokemus vähensi ehdokkaan suosiota, mikä oli etenkin Mika Aaltolan kampanjan kannalta huono asia. Ehdokkaan sijoittuminen poliittiseen keskustaan miellytti vastaajia, etenkin vasemmistolaisuuden kustannuksella, mikä luultavasti vaikutti negatiivisesti Li Andersonin ja Jutta Urpilaisen kannatukseen. Vastaavasti kuitenkin liberaalit arvot omaavat ehdokkaat saivat konservatiiveja suuremman kannatuksen, mikä on voinut edistää sekä Alexander Stubbin että Pekka Haaviston menestystä, koska molempia ehdokkaita pidettiin yleisesti suhteellisen liberaaleina. Eniten suosion vaihteluun vaikutti ehdokkaan painottama ulkopoliittinen strategia. Suomalaiset arvostivat neuvotteluja ja yhteistyötä painottavaa ulkopoliittista linjaa huomattavasti enemmän kuin voimannäyttöön perustuvaa politiikkaa. Tässä oli myös selkeä sukupuolen mukainen ero. Yhteistyöhön painottuvaa linjaa kannattivat erityisesti naisvastaajat, joista vain noin kolmasosa olisi valmis äänestämään voimannäyttöön ulkopoliittikkansa perustavaa ehdokasta. Tämän asian suhteen jakauma oli miesten osalta jonkin verran tasaisempi: noin 43 prosenttia miehistä olisi valmis äänestämään voimannäyttöön politiikkansa perustavaa ehdokkaasta. Tosin puolueet ja ehdokkaat tiedostivat luultavasti tämän, sillä varsinaisesti avoimesti voimapolitiikkaa kannattavaa ehdokasta ei edes ollut vaaleissa mukana.



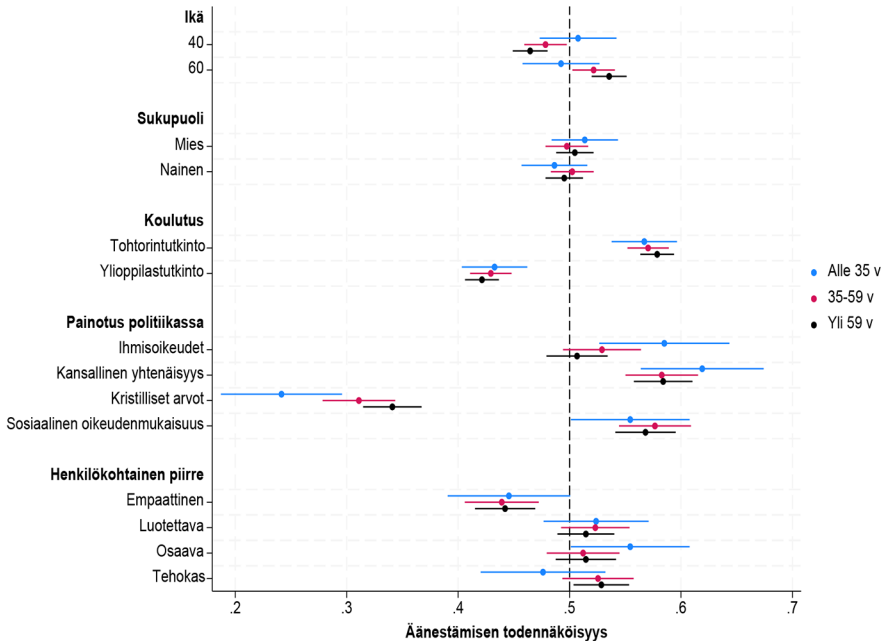
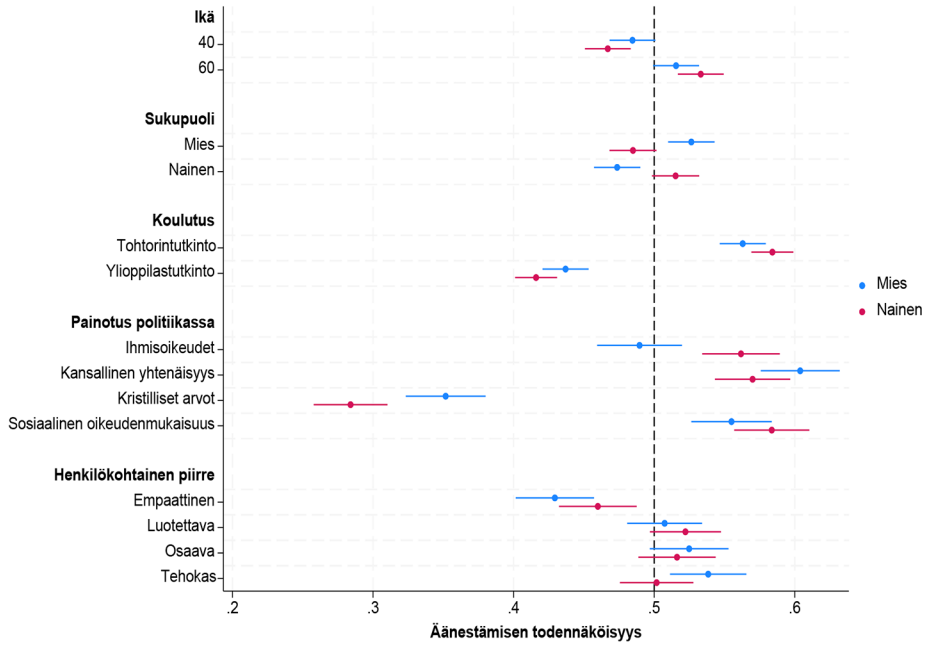
Kuvio 3.1 Erityyppisten ehdokkaiden suosio sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 1.12. – 10.12.2023.

Kaiken kaikkiaan kuviossa 3.1 ei ole kovinkaan suuria eroja vastaajien sukupuolten välillä lukuun ottamatta ehdokkaan sukupuolen vaikutusta. Vastaajat ovat hiukan valmiimpia äänestämään oman sukupuolensa mukaista ehdokasta, mutta erot ovat tässäkin pienemmät kuin eduskuntavaaleissa (ks. Helimäki ym. 2024). Tämän syynä luultavasti on se, että omaa sukupuolta edustavien ehdokkaiden tarjonta on paljon suurempi eduskuntavaaleissa kuin presidentinvaalissa. Muutoin vaikuttaa siltä, samat tekijät kasvattavat tai laskevat ehdokkaan suosiota sekä nais- että miesäänestäjien joukossa, mutta kuitenkin hiukan erilaisilla painotuksilla. Esimerkiksi arvoiltaan liberaali ehdokas on konservatiivisia suositumpi molempien sukupuolten keskuudessa, mutta naisilla miehiä enemmän. Ehdokkaan vasemmistolaisuus puolestaan vähentää suosiota enemmän miesten kuin naisten osalta, mikä voi liittyä siihen, että kummankin vasemmistopuolueen ehdokkaana oli nainen. Toisaalta nämä sukupuolierot voivat liittyä myös siihen, että ainakin nuorten äänestäjien kohdalla naiset ovat tyypillisemmin miehiä enemmän arvoiltaan vasemmistolaisia (Mannerström ym. 2020; Isotalo ym. 2024).

Kun eroavaisuuksia ehdokkaiden välillä tarkastellaan iän mukaan (kuvion 3.1 alaosa) erot ovat vielä sukupuolierojakin pienemmät. Vanhemmat ja nuoremmat vastaajat tuntuvat arvostavan hyvinkin samanlaisia asioita presidenttiehdokkaisuudessa. Tulosten mukaan tilastollisesti merkitseviä eroja on ainoastaan ehdokkaan koulutuksen ja varuspalveluksen suhteen. Nuorimman ikäryhmän (alle 35 vuotta) joukossa tohtorikoulutuksen saanutta ehdokasta ei arvosteta enempää kuin yliopilastutkintoon opiskelunsa lopettanutta ehdokasta. Sama koskee ehdokkaan varuspalveluksen suorittamista. Nuorimmalle ikäryhmälle tällä ei ole äänestämisen suhteen väliä, kun taas vanhemmat ikäluokat kannattavat varusmiespalveluksen suorittaneita ehdokkaita hiukan vahvemmin.

Ehdokkaiden suosioon vaikuttavien tekijöiden tarkastelu jatkuu kuviossa 3.2. Siinä on osittain samoja taustatekijöitä kuin edellisessä kuviossa, mutta nyt erityiseen tarkasteluun on tuotu myös ehdokkaiden poliittisen toiminnan painotukset ja heidän henkilökohtaiset luonteenpiirteensä. Poliittisen toiminnan arvopohjan osalta kristillisten arvojen painottaminen saa huomattavasti vähemmän suosiota vastaajien keskuudessa kuin yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden, kansallisen yhtenäisyyden tai ihmisoikeuksien painotus. Luonteenpiirteiden osalta mikään yksittäinen ominaisuus ei merkittävästi lisännyt ehdokkaan suosiota, mutta empaattiseksi koettuja ehdokkaita kannatettiin hiukan vähemmän kuin muita. Tämä tulos voi liittyä siihen, että presidentin toimialue eli ulko- ja turvallisuuspolitiikka ymmärretään usein alueeksi, jolla empatiasta ei ole samalla tavalla hyötyä kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveyspolitiikan alalla. Osittain tulos voi selittyä myös presidentinvaalien aikaisella maailmanpoliittisella tilanteella. Ukrainan sodan ja kansainvälisen tilanteen epävarmuuden aikana ”pehmeiden” johtajapiirteiden arvostus voi olla vähäisempää kuin vakaammassa maailmantilanteessa.



Kuvio 3.2 Ehdokkaiden poliittisten arvopainotusten ja luonteenpiirteiden vaikutus heidän suosionsa sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Aineisto: Helsingin yliopiston kansalaisbarometri, 28.12.2023 – 7.1.2024.

Kuten edelläkin, kuviossa 3.2 ei ole ehdokkaiden painotusten tai henkilökohtaisten piirteiden osalta suuria eroja mies- ja naisvastaajien välillä. Naiset ovat kuitenkin vähemmän valmiita tukemaan kristillisiä arvoja painottavia ehdokkaita kuin miehet, mutta miehilläkin kristillinen painotus vähentää suosiota. Kyselyn aikana oli osa ehdokkaista jo tiedossa ja tämän ulottuuden osalta on mahdollista, että vastaajat yhdistivät ulottuvuuden nimenomaan Sari Essayahiin kristillisdemokraattien ehdokkaana. Vaikka jotkut muutkin ehdokkaat ovat kertoneet uskostaan avoimesti julkisuudessa, ei ole siis täysin selvää, liittyivätkö vastaajien valinnat tässä kohtaa kristillisiin arvoihin sinänsä vai Essayahiin erityisesti. Merkittävin ero arvioissa koskee kuitenkin ihmisoikeuksien asemaa. Naiset ovat valmiimpia tukemaan vahvemmin ihmisoikeuksia painottavaa ehdokasta kuin miehet. Samanlainen ero havaitaan tarkasteltaessa politiikan painotuksia eri ikäryhmissä. Nuorimmassa ryhmässä arvostetaan ihmisoikeuspainotusta enemmän kuin vanhemmissa ryhmässä. Muiden tekijöiden suhteen ei vastaajat eri ikäryhmissä eroa merkittävästi toisistaan.

Päätelmät

Tämä luku keskittyi presidenttiehdokkaiden henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja siihen, miten äänestäjien arviot näistä ominaisuuksista vaikuttivat heidän äänestyspäätöksiinsä. Lähestyimme asiaa kolmella eri tavalla. Ensiksi tarkastelimme sitä, millaisina äänestäjät arvioivat ehdokkaiden persoonallisuuspiirteet ja toiseksi sitä, minkälaisen seikkojen äänestäjät näkivät olevan ehdokkaiden negatiivisia piirteitä eli sellaisia, jotka ”karkottavat” äänestäjät toisten ehdokkaiden kannattajiksi. Kolmanneksi luvun loppuosassa pyrimme liittämään nämä äänestäjien ehdokasarviot heidän valmiuteensa äänestää tietynlaisia ehdokkaita eli käytännössä sitä, miten äänestäjät priorisoivat eri ominaisuuksia äänestyspäätöksissään. Kaiken kaikkiaan luku osoitti, miten äänestyspäätöksiin vaikuttaa monien ehdokaskohtaisten tekijöiden kokonaisuus, mikä tekee vaikeaksi osoittaa yhtä yksittäistä ratkaisevaa tekijää tai tapahtumaa, mikä vaikuttaisi vaalien lopputulokseen ylitse muiden.

Tämän luvun analyysien pohjalta nousevat myös esille vastaajien sukupuolierot. Mies- ja naisvastaajien ehdokasarvioissa ja valinnoissa on huomattavia eroja. Miesvastaajat arvioivat kaikkien ehdokkaiden paitsi Jussi Halla-ahon ominaisuuksia kriittisemmin kuin naisvastaajat. Lisäksi erilaisten ideologisten ja ulkopoliittisten painotusten merkitys ehdokasvalinnoille näyttää olevan vahvasti sidoksissa vastaajan sukupuoleen. Sekä miehet että naiset valitsevat todennäköisemmin ehdokkaan, joka korostaa kansainvälistä yhteistyötä voimannäytön sijaan, mutta naisvastaajien keskuudessa yhteistyön merkitys on vahvempi kuin miesvastaajien keskuudessa. Sama kaava toistuu ehdokkaan ideologian kohdalla. Yleisesti vastaajat valitsevat todennäköisemmin liberaalin ehdokkaan, mutta tämäkin preferenssi on korostuneempi naisvastaajien keskuudessa. Presidentinvaaleissa ehdokkailla voi olla siis hankalaa profiloitua tavalla, joka kerää kannatusta laajasti yli sukupuolirajojen

etenkin ensimmäisellä kierroksella, jolloin ehdokkaiden joukossa on molemmat sukupuolet edustettuna.

Suomessa presidentinvaalia pidetään yleisesti henkilövaalina, jossa perinteinen puoluepolitiikka jää tai ainakin pyritään häivyttämään taka-alalle. Tässä luvussa esitettyjen tulosten pohjalta tätä vaalien henkilöpohjaisuutta ei kuitenkaan pidä liioitella. Analyysimme osoittivat, että perinteiset poliittiset tekijät, kuten poliittiset ideologiat, ulkopoliittikan painotukset ja arvokysymykset, olivat äänestäjille painavimpia tekijöitä heidän puntaroidessaan omaa äänestyspäätöstään. Nämä poliittiset tekijät olivat useimmiten äänestäjille selkeästi merkittävämpiä kuin ehdokkaiden henkilökohtaiset ominaisuudet (esimerkiksi sukupuoli, ikä tai koulutus), mikä näkyi luvun loppupuolen koeasetelmaan perustuvissa analyysseissä. Pääosin samanlaisia tuloksia saatiin, kun kysyimme vastaajilta, mitkä olivat tärkeimmät syyt olla äänestämättä Alexander Stubbia tai Pekka Haavistoa vaalin toisella kierroksella. Tässä yhteydessä ehdokkaiden edustamat arvot olivat molempien ehdokkaiden osalta useimmiten raportoitu syy olla äänestämättä heitä. Myös ehdokkaan puoluetusta ja ulkopoliittiset linjat nähtiin usein tärkeinä hylkäysperusteina.

Toki poliittisten painotusten lisäksi vaaleissa painoivat myös muut – joskus henkilökohtaisetkin – tekijät. Jo vaalikampanjoiden aikana spekulointiin sillä, minkälainen mahdollinen vaikutus ehdokkaiden puolisoilla oli äänestäjien valintoihin. Yleisesti äänestäjien mielestä puolisoilla ei ollut suurtakaan merkitystä äänestysvalinnassa, paitsi Pekka Haaviston kohdalla. Tämä korostui erityisesti vaalin toisella kierroksella, jolloin peräti 40 prosenttia vastaajista, jotka eivät äänestäneet Haavistoa, ilmoitti, että Haaviston puoliso oli tärkeä syy olla äänestämättä häntä. Tämä ainakin osin liittyy joidenkin vastaajien negatiiviseen suhtautumiseen seksuaalivähemmistöjä kohtaan. On kuitenkin tärkeää muistaa, että ehdokkaiden ja heidän puolisoitensa julkisuuskuva vaihtelevat. Haaviston puoliso on verrattain tunnettu, ja häneen liittyneet mediakohut saattavat myös vaikuttaa äänestäjien mielikuviin. Seksuaalinen suuntautuminen voi myös nivoutua yhteen muiden mahdollisten ennakkoluulojen kanssa, esimerkiksi liittyen ulkomaalaistaustaan. Stubbia koskevissa arvioissa vastaavan suuria reaktioita ei kuitenkaan ole esiintynyt, vaikka myös hänen puolisonsa on syntyperältään ulkomaalainen. Tämä viittaa siihen, että torjuvien arvioiden taustalla on ainakin osittain ehdokkaan seksuaalinen suuntautuminen, ei yksin hänen puolisonsa syntyperä.. Tulokseen voi vaikuttaa myös se, että asiasta keskusteltiin suhteellisen paljon julkisuudessa vaalien toista kierrosta edeltävänä viikkona. Tosin vastaava ero oli selkeä myös aikaisemmissa ensimmäisen kierroksen ehdokkaiden arvioissa, jotka toteutettiin monta viikkoa aikaisemmin. Sen arvioiminen, kuinka suuri vaikutus tällä oli sitten itse vaalien lopputulokseen, on kuitenkin vaikeaa, koska on mahdollista, että monet Haaviston puolisoon viittanneet äänestäjät olisivat äänestäneet Stubbia joka tapauksessa.

Tämän luvun analyysit osoittivat, että myös ehdokkaiden luonteenpiirteillä oli oma – tosin rajallinen – merkityksensä äänestysvalinnoissa. Toiselle kierrokselle päässeet ehdokkaat arvioitiin molemmat hyvin korkealle näissä arvioissa. Sekä Alexander Stubbia että Pekka Haavistoa pidettiin hyvin osaavina, luotettavina, te-

hokkaina, älykkäinä sekä harkitsevina. Näiden arvioiden merkitys lopullisen äänestyspäätöksen osalta oli kuitenkin rajallinen, mitä kuvastaa se, että Haavistoa pidettiin useimmiten Stubbia parempana ehdokkaana juuri näillä kriteereillä. Näin äänestäjien vaakakupissa painoivat siis poliittiset tekijät (ja puolisoon liittyvät tekijät) enemmän kuin arviot ehdokkaiden henkilökohtaisista luonteenpiirteistä kuten luotettavuudesta tai kyvystä empatiaan.

Lähteet

- Achen, C. & Bartels, L. (2017). *Democracy for realists: Why elections do not produce responsive government*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400888740>
- Arnesen, S., Duell, D. & Johannesson, M. P. (2019). Do citizens make inferences from political candidate characteristics when aiming for substantive representation? *Electoral Studies* (57), 46–60. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2018.10.005>
- Bailey, M. B., Nawara, S. P. & Burgess, S. (2017). Gay and lesbian candidates, group stereotypes, and the news media: An experimental design. In *LGBTQ politics*. New York University Press, 334–350. <https://doi.org/10.18574/nyu/9781479849468.003.0024>
- Berggren, N., Jordahl, H. & Poutvaara, P. (2017). The right look: Conservative politicians look better and voters reward it. *Journal of Public Economics* (146), 79–86. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2016.12.008>
- Campbell, R. & Cowley, P. (2014). “What voters want: Reactions to candidate characteristics in a survey experiment.” *Political studies* 62(4), 745–765. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12048>
- Carey, J. M., & Shugart, M. S. (1995). Incentives to cultivate a personal vote: A rank ordering of electoral formulas. *Electoral studies* 14(4), 417–439. [https://doi.org/10.1016/0261-3794\(94\)00035-2](https://doi.org/10.1016/0261-3794(94)00035-2)
- Chen, F.F., Jing, Y. & Lee, J.M. (2012). “I” value competence but “we” value social competence: The moderating role of voters’ individualistic and collectivistic orientation in political elections. *Journal of Experimental Social Psychology* 48(6), 1350–1355. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.07.006>
- Christenson, D. P. & Weisberg, H. F. (2019). Bad characters or just more polarization? The rise of extremely negative feelings for presidential candidates. *Electoral Studies* (61), 102032. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.03.008>
- Conroy, M., Joesten M. D. & Nalder, K. L. (2020). Gender, sex, and the role of stereotypes in evaluations of Hillary Clinton and the 2016 presidential candidates. *Journal of Women, Politics & Policy* 41(2), 194–218. <https://doi.org/10.1080/1554477x.2020.1731280>
- European Commission, Directorate-General for Communication. (2019). “Special Eurobarometer 493: Discrimination in the EU (including LGBTI) (v1.00).” [Data set]. URL: <http://data.europa.eu/88u/dataset/S2251914493ENG>
- Haider-Markel, D.P. & Moore Bright, C. L. (2014). Lesbian candidates and officeholders. *Women and elective office: Past, present, and future*, 253–272. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199328734.003.0015>
- Hainmueller J., Hopkins, D.J. & Yamamoto, T. (2014). Causal Inference in Conjoint Analysis: Understanding Multidimensional Choices via Stated Preference Experiments. *Political Analysis*. 22(1), 1–30. <https://doi.org/10.1093/pan/mpt024>
- Helimäki, T. & von Schoultz, Å. (2024). How to Find a Needle in a Haystack: Which Candidate Characteristics Matter for Voters' Choice of Candidate? *Teoksessa von Schoultz, Å. & Strandberg, K. (toim.) Political Behaviour in Contemporary Finland*. Routledge, 173–189. <https://doi.org/10.4324/9781003452287>

- Helimäki, T., Sipinen, J., Söderlund, P. & von Schoultz, Å. (2024). Voting for a woman: ideology and gendered candidate choice in Finland. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 34(3), 448–465. <https://doi.org/10.1080/17457289.2023.2189726>
- Helsingin yliopiston kansalaisbarometri: Presidentinvaalikysely 1–3 [dataset]. <https://www.helsinki.fi/fi/projektit/kansalaisbarometri>
- Hillo, J., Vento, I. & von Schoultz, Å. (2024). Same-sex Bias? Analyzing Social Desirability Bias and Spouses as Reasons for Candidate Rejection in Presidential Elections Using List Experiments. Arvioitava oleva käsikirjoitus.
- Holian, D.B. & Prysby, C. (2014). Candidate character traits in the 2012 presidential election. *Presidential Studies Quarterly* 44(3), 484–505. <https://doi.org/10.1111/psq.12134>
- Isotalo, V., Sipinen, J. & Westinen, J. (2024). Sukupuolikuilu arvoissa ja puoluevalinnassa 2000-luvulla. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.) Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella Eduskuntavaalitutkimus 2023. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024 (10). <http://hdl.handle.net/10138/591003>
- Isotalus, P. & Borg, S. (toim.) (2007). Presidentinvaalit 2006. WSOY.
- Johnson C, & Williams B. (2020). Gender and Political Leadership in a Time of COVID. *Politics & Gender*. 16(4), 943–950. <https://doi.org/10.1017/s1743923x2000029x>
- Kinder, D. R. (1986). Presidential Character Revisited. Teoksessa Lau, R. R. & Sears, D. O. (toim.) *Political Cognition*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 233–255.
- King, A. (2002). ‘Do Leaders’ Personalities Really Matter?’, Teoksessa King, A. (toim.) *Leaders’ Personalities and the Outcomes of Democratic Elections*. Oxford: Oxford University Press, 1–43. <https://doi.org/10.1093/0199253137.003.0001>
- Kosiara-Pedersen, K., & Hansen, K. M. (2015). Gender differences in assessments of party leaders. *Scandinavian Political Studies* 38(1), 26–48. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12033>
- Kujanen, M. & Raunio, T. (Tampereen yliopisto) (2025). Presidentinvaalit 2024 [data]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. DOI: <https://doi.org/10.60686/t-fsd4019>; URN: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD4019>
- Lau, R. R. & Redlawsk, D.P. (2006). *How voters decide: Information processing in election campaigns*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cb09780511791048.001>
- Magni, G. and Reynolds, A. (2024). Candidate Identity and Campaign Priming: Analyzing Voter Support for Pete Buttigieg’s Presidential Run as an Openly Gay Man. *Political Research Quarterly*, 77(1), 184–198. <https://doi.org/10.1177/10659129231194325>
- Mannerström, R., Muotka, J., Leikas, S. & Lönnqvist, J.-E. (2020). Hyvin toimeentuleva, terve ja suvaitseman – suomalaisten nuorten poliittiset ideologiat asenneprofiileina tarkasteltuna. *Politiikka* 62(1), 9–32. <https://doi.org/10.37452/politiikka.83247>
- Miller, A.H., Wattenberg, M. P. & Malanchuk, O. (1986). Schematic Assessments of Presidential Candidates, *American Political Science Review* 80(2), 521–540. <https://doi.org/10.2307/1958272>
- Mutz, D. C. (2011). *Population-based survey experiments*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.23943/princeton/9780691144511.003.0007>

- Ohr, D. & Oscarsson, H. (2013). Leadership traits, leader image, and vote choice. Teoksessa Aarts, K. & Blais, A. (toim.) *Political leaders and democratic elections*. Oxford university press. <https://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199259007.003.0011>
- Pitkin, Hanna Fenichel. 2016. The concept of representation. Teoksessa Blaug, R. & Schwarzmantel, J. (toim.) *Democracy: A Reader*. Columbia University Press, 155–158. <https://doi.org/10.7312/blau17412-034>
- von Schoultz, Å. (2024). Puoluejohtajien suosio ja vetovoima. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E., Rapeli, L. & Söderlund, P. (toim.) *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella. Eduskuntavaalitutkimus 2023*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024 (10). Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-875-4>
- von Schoultz, Å., Järvi, T. & Mattila, M. (2020). Edustuksellisuuden henkilökohtainen ulottuvuus – puoluejohtajat ja ehdokkaat. Teoksessa Borg, S., Kestilä-Kekkonen, E. & Wass, H. (toim.) *Politiikan ilmastonmuutos. Eduskuntavaalitutkimus 2019*. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020 (5). Helsinki: Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>